

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΤΕΛΩΝΟΥ ΚΑΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΥ

(Λκ. ιη' 10-14)

5 Φεβρουαρίου 2017

Η πρώτη Κυριακή του Τριωδίου είναι αφιερωμένη στην πολύ διδακτική παραβολή του Τελώνου και του Φαρισαίου, την οποία ο Κύριος διηγήθηκε, προκειμένου να διδάξει την θεοφιλή αρετή της ταπεινώσεως και να στηλιτεύσει την εωσφορική έπαρση. Δίδαξε την παραβολή αυτή «πρὸς τίνας τοὺς πεποιθότας ἀφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενούντας τοὺς λοιποὺς» (Λουκ.18,9).

Η τάξη των Φαρισαίων εκπροσωπούσε την υποκρισία και την εγωιστική αυτάρκεια και έπαρση. Τα μέλη της απόλυτα αποκομμένα από την υπόλοιπη ιουδαϊκή κοινωνία, αποτελούσαν, λαθεμένα, το μέτρο σύγκρισης της ευσέβειας και της ηθικής για τους Ιουδαίους. Αντίθετα οι τελώνες ήταν η προσωποποίηση της αδικίας και της αμαρτωλότητας. Ως φοροεισπράκτορες των κατακτητών Ρωμαίων διέπρατταν αδικίες, κλοπές, εκβιασμούς, τοκογλυφίες και άλλες ειδεχθείς ανομίες και γι' αυτό τους μισούσε δικαιολογημένα ο λαός. Δύο αντίθετοι τύποι της κοινωνίας, οι οποίοι εκπροσωπούσαν τις δύο αυτές τάξεις, ανέβηκαν στο ναό να προσευχηθούν. Ο πρώτος ο νομιζόμενος ευσεβής, έχοντας την αυτάρκεια της δήθεν ευσέβειάς του ως δεδομένη, στάθηκε με έπαρση μπροστά στο Θεό και άρχισε να απαριθμεί τις αρετές του. Τις εξέθετε προκλητικότερα εις τρόπον ώστε απαιτούσε από το Θεό να τον επιβραβεύσει γι' αυτές. Για να εξαναγκάσει το Θεό έκανε και αήθη σύγκρισή του με άλλους ανθρώπους και ιδιαίτερα με τον συμπροσευχόμενό του τελώνη.

Αντίθετα ο όντως αμαρτωλός τελώνης συναισθάνεται τη δεινή του κατάσταση και με συντριβή και ταπείνωση ζητεί το έλεος του Θεού. Αυτή η μετάνοιά του τον δικαιώνει μπροστά στο Θεό. Γίνεται δεκτή η προσευχή του, σε αντίθεση με τον υποκριτή Φαρισαίο, ο οποίος όχι μόνο δεν έγινε δεκτή η προσευχή του, αλλά σώρευσε στον εαυτό του περισσότερο κρίμα, εξαιτίας της εγωπάθειάς του.

Οι Πατέρες της Εκκλησίας μας όρισαν να είναι αφιερωμένη η πρώτη Κυριακή του Τριωδίου στη διδακτική αυτή παραβολή του Κυρίου για να συνειδητοποιήσουν οι πιστοί πως η υπερηφάνεια είναι η αγιάτρευτη ρίζα του κακού στον άνθρωπο, η οποία τον κρατά μακριά από

την αγιαστική χάρη του Θεού και πως η ταπείνωση είναι το σωτήριο αντίδοτο της καταστροφικής πορείας, που οδηγεί τον άνθρωπο η εγωπάθεια. Είναι το χειρότερο εμπόδιο για τη σωτηρία του ανθρώπου. Αυτή η εγωιστική αυτάρκεια, ως μια λίαν νοσηρή κατάσταση εμποδίζει τη συναίσθηση της αμαρτωλότητας και τη διάθεση για μετάνοια. Εγωισμός και μετάνοια είναι δυο έννοιες εντελώς αντίθετες και ασυμβίβαστες μεταξύ τους. Η μία αναιρεί την άλλη. Οι πύλες της ψυχής του εγωπαθούς ανθρώπου είναι ερμητικά κλειστές για τη θεία χάρη και κατά συνέπεια είναι αδύνατη η σωτηρία του, όσο εμμένει στην εγωιστική του περιχάραξη.

Η υπερηφάνεια και ο εγωισμός είναι καταστάσεις εωσφορικές. Πρώτος διδάξας ο Εωσφόρος, ο οποίος δε μπορούσε να θεωρεί τον εαυτό του κατώτερο από το Θεό και δημιουργό του και γι' αυτό διανοήθηκε να στήσει το θρόνο του πάνω από το θρόνο της μεγαλοσύνης του Θεού. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα όχι μόνο να μην πραγματοποιήσει το σκοπό του, αλλά να χάσει τη δόξα και την τιμή που του είχε χαριστεί από το Θεό και να καταπέσει στην έσχατη απαξία. Από ανείπωτο μίσος και φθόνο θέλησε να μεταδώσει και στον άνθρωπο, το κορυφαίο δημιούργημα του Θεού, τη φθοροποιά και καταστροφική έξη του εγωισμού. Έπεισε τους πρωτοπλάστους ότι δήθεν ήταν ικανοί από μόνοι τους να γίνουν θεοί (Γεν. 3ο κεφ.), συμπαρασύρωντάς τους στη δική του δίνη και καταστροφή.

Αυτή ακριβώς την κατάσταση έχει υπόψη της η Εκκλησία μας και θέσπισε την κατανυκτική περίοδο του Τριωδίου, η οποία σημαίνει γι' Αυτήν την μεταπτωτική κατάσταση του ανθρωπίνου γένους, αρχίζοντας από τη στηλίτευση του εγωισμού, ως την πρωταρχική αιτία της πτώσεως.

Στην υπέροχη και διδακτική υμνωδία της ημέρας αυτής ψάλλουμε: «Υψηγορίαν φύγωμεν, Φαρισαίου κακίστην, ταπείνωσιν δὲ μάθωμεν, τοῦ Τελώνου ἀρίστην, ἴν' ὑψωθῶμεν βοῶντες, τῷ Θεῷ σὺν ἐκείνῳ Ἰλάσθητι τοῖς δούλοις Σου, ὁ τεχθεὶς ἐκ Παρθένου, Χριστὲ Σωτήρ, ἔκουσίως» και «Μὴ προσευξόμεθα φαρισαϊκῶς, ἀδελφοὶ ὁ γὰρ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται ἁμαρτωλοῖς». Η περίοδος του Τριωδίου είναι κατ' εξοχήν περίοδος αγώνα κατά της εγωπάθειας και άσκηση της αρετής της ταπείνωσης, ως μονόδρομο για τη σωτηρία μας.

Αρχιμανδρίτης Διονύσιος Κοπτίδης